

Albert Cossery
Hrdí žebraři
Přeložila Eva Balcarová
Rubato 2016, 278 s.

V centru pozoruhodného románu pařížského Egypťana Alberta Cosseryho *Hrdí žebraři* z roku 1955 stojí vražda mladé prostitutky. Text ale není nesen dramatickým příběhem pátrání po pachateli, přestože se od tohoto narativního schématu odvíjí. Je založen především na plastických a ostře vykreslených postavách, jež svými myšlenkami, skutky a vzájemným zrcadlením připomínají Brochovy Náměsíčníky. Zločinem jsou svedeni dohromady asketický mistr Gauhar, sarkastický Jéghen, idealistický mladík al-Kurdí a vyšetřovatel Núr ad-Dín, každý se svým osudem a světonázorem. Svět Cosseryho románu je však nevtíravě zalidněn dalšími zajímavými figurami, jež zdánlivě náhodnými setkáními a hovory utvářejí pozadí pro základní příběhovou linii. Vztahy mezi protagonisty, které posouvají děj dopředu, jsou dokreslovány epizodickými scénami jednotlivých hrdinů, jakýmijsi žánrovými obrázky z ulic či chatrčí chudinské čtvrti Káhiry, zdaleka však nejde o tematickou sondu do vrstev na okraji společnosti. Román si přes svou silnou skicovitost a nedořečenost udržuje kompaktní a propracovaný tvar. Orientální exotika prostředí není v příběhu nijak zdůrazňována, nicméně pro evropského čtenáře je implicitně přítomna ve jménech, reáliích, vedení dialogů či motivech kouření hašiše nebo pití čaje. Ústřední zápleтка je nosná sama o sobě – nemilosrdně totiž otevírá univerzální otázky osobní svobody, vnitřního klidu a štěstí.

Klára Soukupová

Stanislav Beran
Výše hraďští jezdců
Host 2016, 186 s.

Soubor tří krátkých textů povídkáře Stanislava Berana spojuje nonkonformnost postav, jejich odpor proti moci a místo děje, který se z větší části odehrává v okolí pražských Nuslí. První příběh popisuje klíčový úsek života radisty Františka Peltána z odbojové skupiny Tři králové, který během druhé světové války z nuselských činžáků vysílal šifrované zprávy. Třetí povídka líčí osud Františka Šulce, jednoho z Královských výšehradských jezdců, tedy z nejproslulejší party pásků a flákačů, kteří v padesátých letech řádili v pražských lokálech. Obě povídky jsou propojeny prostředním příběhem, v němž mladý básník Václav prožívá problémy dospívání a hledání sebe sama někdy v blíže neurčené přítomnosti. Skončil vysokou školu, zůstal v Praze a žije se jako pečovatel v domově důchodců, kde se stará o dvě ženy – partnerku hrdiny prvního příběhu a matku hrdiny příběhu třetího. Síla Beranových textů je v úspornosti, zvládnutých dialozích a precizním zpracování životů obyčejných lidí, jež zdaleka nejsou mělké nebo černobílé. Nejedná se o hrdinské typy, i když snaha zúctovat s minulostí je zřejmá. Možná proto si Beran vybral „čtvrtého ze Tří králů“, který vždy zůstával ve stínu svých tří slavných spolubojovníků. Prostřední příběh, jímž se autor prostřednictvím typického outsidersa pozdního kapitalismu snaží osudy postav dovést až do přítomnosti, však vzbuzuje dojem nadbytečnosti a účelovosti. I když se jedná asi o nejslabší Beranovu knihu, stále patří k tomu lepšímu, co lze v české povídkové tvorbě číst.

Karel Kouba

Milena Lenderová
K hříchu i k modlitbě
Karolinum 2016, 320 s.

Kniha *K hříchu i k modlitbě* české historičky Mileny Lenderové vyšla již v druhém vydání. Publikace pohlíží na každodenní život českých, zejména středostavovských žen v takzvaném dlouhém devatenáctém století. Zabývá se výchovou, povinnostmi v domácnosti, v rámci kapitoly o zdraví a zdravém životním stylu se věnuje také sportu, ideálu krásy a módě. Autorka se opírá o osobní deníky, korespondenci, ženský tisk i odbornou literaturu lékařskou, filosofickou, pedagogickou či právníkou. Zároveň se Lenderová soustředí i na ženské hnutí a vzdělané a materiálně nezávislé ženy. Oproti prvnímu vydání z roku 1999 reflektuje nyní i posun v bádání v oboru dějin žen, jinak ale nepřináší mnoho zásadních změn. Lenderová se primárně snaží o zachycení životní dráhy žen (dětství, dospívání, manželství, mateřství); užívané koncepty neproblematizuje a ponechává stranou i vývoj genderových vztahů ve společnosti. Zejména v posledních dvou kapitolách je trochu škoda, že autorka zachovává přísně popisný styl a neklade hlubší otázky: například jakým způsobem přístup žen ke vzdělání a na pracovní trh, jejich umělecké působení (v malířství, literatuře a divadle) či angažovanost v politice a veřejných aktivitách proměnily český dějinný vývoj. Kniha, která je svou formou dostupná i laikům, přesto nabízí čtivý příspěvek k dějinám každodennosti a zaujme také zajímavými příklady z francouzského prostředí.

Dáša Francíková

Peter Singer
Darwinovská levice
Přeložil Denis Kostomitsopoulos
Filosofia 2016, 100 s.

Australský morální filosof a jeden z neznámějších současných utilitaristů Peter Singer nejvíce proslul knihou *Osvobození zvířat* z roku 1975. „Pamflet“ s dráždivým názvem *Darwinovská levice* je mnohem mladší – pochází z roku 2000. Názvem bohužel veškerá dráždivost končí. Singer spolehlivě zabývá i to, co samo o sobě je nepochybně důležité. Tedy aby filosofové, političtí teoretici, společenská vědci stejně jako levicoví aktivisté měli alespoň povědomí o existenci evoluční biologie. Problém začíná už v tvrzení, že porozumění lidské přirozenosti nám pomůže lépe najít prostředky k uskutečnění našich politických cílů. Singer totiž vychází z poněkud zmateného pojetí lidské přirozenosti. To je ve své implicitní neměnnosti dost nepoužitelné nejen na člověka, ale nakonec je v rozporu i s ústřední myšlenkou samotného darwinismu. Singer cituje na jednom místě Leninův výrok, že „přenesení přírodovědných pojmů na pole společenských věd je jen nesmyslná fráze“. Sám ale podává nejlepší důkaz, že se Lenin nemýlil. V úvahách, jak by se levicová politika měla inspirovat přírodními vědami a evoluční biologii zvláště, končí Singer u takových „objevů“, jako že nedostatek žen na vysokých postech nemusí potvrzovat existenci diskriminace, ale může být důsledkem rozdílných reprodukčních strategií. Sotva pohlédnout politicky slepější frázi.

Matěj Metepec

Odysea
L'odyssée

Režie Jérôme Salle, Francie, 2016, 122 min.
Premiéra v ČR 12. 1. 2017

Jacques-Yves Cousteau je rozporuplná a fascinující osobnost dvacátého století. Oceánograf, zábavní dokumentarista, obchodník a na konci života i ekolog v sobě spojuje řadu kontrastních vazeb vědy, popkultury a průmyslu, které začínají už od praxe natáčení zvířat, jež zdaleka není tak nevinná, jak by se mohlo zdát (stačí se podívat na slavný Cousteauův dokument *Svět ticha*, kde on a jeho výprava ve jménu vědy a zábavy provádějí zvířatům celou řadu věcí, které bychom dnes považovali za nepřijatelné). Francouzský režisér Jérôme Salle o této osobnosti natočil evropské mainstreamové dramátko, které všechny tyto kontroverze zamete pod koberec nebo uhladí do srozumitelných heslovitých ponaučení. Cousteauův život se v *Odyseji* mění na vyprávění o vizionáři a snílku, jenž propadl své fascinaci, ale včas se poučil, že „podmořský svět není potřeba dobyt, nýbrž chránit“. Je to také příběh o zhýralém manželovi a otci a o tom, jak se s ním vyrovnává jeho rodina. Každopádně je to dobrá ukázka toho, jak se evropský mainstream snaží být výchovný a společensky angažovaný, ale přilís se mu to nedaří. Zatímco třeba americké biopicy Aarona Sorkina ponechávají protikladné vlastnosti portretovaných osobností v ostrých kontrastech, francouzská *Odysea* z Cousteaua vposledku vytváří argument pro ekologický přístup k planetě a harmonický rodinný život. Ideály jsou to sice hezké, ale na dvouhodinový film o reálné historické osobnosti je to trochu málo.

Antonín Tesář

Roy Da Prince

Futura, Praha, 10. 12. 2016 – 12. 2. 2017

Skupinová výstava s názvem *Roy Da Prince* se odvíjí od případu stejnojmenného rappera. Čtyřadvacetiletý Afroameričan Da Prince, vlastním jménem Gerard Gray, stanul před soudem za dvojnásobný pokus o vraždu. K události došlo ve veřejném parku v New Orleans poté, co Gray a jeho kumpáni narazili na basketbalovém hřišti, kam přišli hrát, na dva cizí mladíky. Gray nyní čelí trestu odnětí svobody na 25 až 200 let, a to hned nadvakrát. Případ vyvolal v USA veřejnou diskusi kvůli absurdnímu motivu násilného činu (cizí kluci na hřišti), ale také pro enormní výši trestu. Zajímavý moment však nastal ve chvíli, kdy se k dokazování násilnické a nebezpečné povahy obžalovaného použily před soudem texty jeho písní. O samotné výstavě ve Futuře rozhodně nemůžeme říct, že by příběh Da Prince ilustrovala. Ani doprovodný text není popisný – jde o koláž statusů ze sociálních sítí, názvů Da Princeových písní a internetových článků. Kurátor Michal Novotný postavil mezinárodní výstavu nikoli na explicitních motivech (asi nejdostupnější jsou zbytky materiálů z výroby nožů od Iriny Lotarevich nebo série masivních prstenů z hliníku Lucii Eleny Prusy), nýbrž na celkové atmosféře. Pracuje s pocity tísně, syrovosti a odcizenosti. Na této emoční úrovni výstava nepochybně funguje, její vztah k otázkám a dilematům, které otevírá případ Da Prince, je však velice volný. Jako by téma bylo jen atraktivním diváckým „tahákem“.

Tereza Jindrová

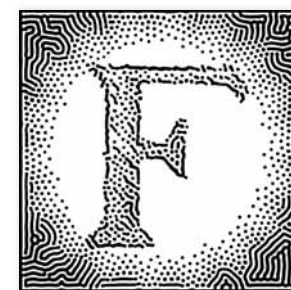

Soft Kill

Choke
CD, Profound Lore Records 2016

Label Profound Lore se sice primárně zaměřuje na temné a hluboké metalové vody (Pallbearer, Subrosa, Menace Ruine a desítky dalších), nestydí se ale zabrousit ani do experimentálního hip hopu (Dálek) nebo postpunku, jako v případě portlandských *Soft Kill*. Choke je jejich třetím albem a je uvedeno lakonickou větou: „Osm písní o depresi a smrti.“ Skutečně se tu sází hlavně na odloženou formu písničky a připomíná se i z dnešního pohledu už zcela nepravděpodobná doba, kdy se alba poslouchala jako celek, a ne kvůli vybraným hitům. Choke mří někde mezi Joy Division a The Cure, ve čtvrtém kusu *On the Inside* se navíc společně se zpěvákem *Soft Kill* Tobiasem V. H. objevuje i frontman *The Chameleons* Mark Burgess – tento vliv je tedy explicitně přiznán. Přestože se stylem zpěvu, zvukem, užitím syntezátorů i mechaničností bicích odkazuje jasně osmdesátá léta rozpitá v delirické mlze, výsledek je osobitý, ba uhrančivý. Vyrazit na trh s trochou melancholie v košíčku v době listopadového neladu byla navíc velmi šťastná volba – i soudě dle množství emocionálních zpovědí recenzentů, nesoucích se v duchu „Přesně netuším, v čem to je, ale Choke mě zatraceně dostalo“. Choke nabízí váhavé rozvzpomínání na to, co kdysi tak dobře fungovalo, což může být zvláště překvapivá zkušenost u mladších posluchačů, kteří vlastně ani nemají na co vzpomínat. Velština má pro to piléhavý výraz: „hiraeth“ – stesk po domově, kam se nelze vrátit, nebo který ani domovem nikdy nebyl...

Martin Zajčák

Mary W. Shelley
Frankenstein

CD, Needles Audiobooks 2016

Třetím titulem vydavatelství Needles Audiobooks je hororová klasika, román *Mary W. Shelleyové* z roku 1818. Kniha i po dvou stech letech aktuální. Pro žánr hororu je *Frankenstein* jedním ze základních děl, nicméně ho můžeme číst i jako soubor filosofických úvah na témata, jako je dobro, zlo, etika nebo pokrok. Dnes nás zaujme především zamýšlení nad lidskými předsudky, které z bytosti uměle stvořeného vědce Frankensteinem udělají netvora. Jeho monstrózní vzhled je totiž zpočátku jediným důvodem lidské nenávisti vůči němu. A právě tato nenávist posléze vyvolá i nenávist netvora vůči jeho stvořiteli. Shelleyové román je poměrně složitě strukturován – jsou tu tři vyprávěcí linie, zapouzdřená jedna v druhé jako vrstvy cibule. Svrchní vrstva, kterou příběh začíná i končí, sestává z dopisů, jež píše Robert Walton své sestře během výpravy na severní pól. Druhou vrstvou je vyprávění zachráněného Viktora Frankenstein, jak ho vyslechl Walton. A *Frankenstein*, tlumočený Waltonem, zase reprodukuje příběh netvora. Novou rovinu dodává románu výrazné zvukové zpracování. Vydavatelství Needles Audiobooks se totiž vedle mluveného slova soustředí právě na hudební podkres. Pravda, těch zvuků mohlo být na prostoru devíti hodin i víc, každopádně třeba přednesu Waltonových dopisů (hlasem Jana Zahradila) probublávající dunění hodně pomohlo k navození atmosféry. Dalšími dvěma vyprávěči jsou Petr Prokop jako Frankenstein a Robert Mikluš v roli netvora. Použit byl překlad Tomáše Korbaře z roku 1966.

Jiří G. Růžička